

Sprawozdanie

z realizacji

Strategii Rozwiązywania Problemów

Społecznych w Gminie Siechnice

za 2022 rok

SPIS TREŚCI

1.	Wstęp	str. 3
2.	Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców Gminy Siechnice.	str. 4
3.	Kompleksowe wsparcie rodzin dla prawidłowej realizacji ich funkcji	str. 7
4.	Stworzenie spójnego systemu wsparcia osób starszych, niepełnosprawnych i chorych	str. 19
5.	Profilaktyka uzależnień i promocja zdrowego stylu życia	str. 25
6.	Rozwój działań wspierających rozwiązywanie problemów społecznych	str. 31
7.	Wnioski i Ewaluacja	str. 33

Wstęp

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest podstawowym dokumentem strategicznym, stanowiącym narzędzie nowoczesnej pomocy społecznej, zapewniającym profesjonalną diagnozę problemów społecznych oraz wspierającym długofalowe planowanie i realizację celów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w skali lokalnej.

Obowiązek przyjęcia i realizowania strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z ustawy z 12 marca 2014 roku o pomocy społecznej¹. Jednakże nie tylko sam obowiązek realizacji ustawowo nałożonych na gminę zadań zdecydował o podjęciu prac nad dokumentem. Potrzeba przygotowania, przyjęcia i wdrażania strategii wynika z zaangażowania władz Gminy Siechnice oraz jednostek i instytucji działających w sferze rozwiązywania problemów społecznych w pracę na rzecz poprawy warunków życia mieszkańców poprzez diagnozowanie i rozwiązywanie kluczowych problemów społecznych i wzmacnianie aktywności społecznej. Dokument jest odpowiedzią na zmiany zachodzące w sferze społecznej i preferencje mieszkańców. Ze względu na przypisanie przez ustawodawcę strategii rozwiązywania problemów społecznych do obszaru pomocy społecznej niniejszy dokument obejmuje szeroko rozumianą sferę społeczną będącą obszarem działań instytucji pomocy społecznej, a więc pomoc społeczną, wsparcie rodziny, przeciwdziałanie przemocy przy problematykę uzależnień. Nie uwzględniono w niej natomiast problemów związanych z odrębnymi obszarami sfery społecznej, jak np. ochrona zdrowia, oświata czy kultura, sport i rekreacja. Kwestie te obejmuje strategia rozwoju gminy oraz szczegółowe strategie dla danych obszarów.

W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siechnice na lata 2016-2022 przyjęto podejście aktywizacyjne – oferowane mieszkańcom wsparcie w rozwiązywaniu ich problemów powinno doprowadzić do usamodzielnienia jednostek i rodzin oraz przeciwdziałać występowaniu trudnych sytuacji życiowych w przyszłości. Ważnym założeniem jest połączenie działalności instytucji samorządowych, a także innych podmiotów wspierających ich prace – m.in. organizacji pozarządowych i kościołów, dla lepszej realizacji celów.

Burmistrz Siechnic zarządzeniem nr 83/2015 powołał zespół ds. opracowania i koordynacji realizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siechnice na lata 2016-2022. W skład zespołu weszli przedstawiciele jednostek gminnych i pracownicy Urzędu Miejskiego w Siechnicach, którzy działają w sferze rozwiązywania problemów społecznych.

Cele strategiczne wytyczają pięć głównych ścieżek działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Siechnice. Dla ich realizacji wyróżniono cele operacyjne, konkretyzujące cele strategiczne oraz zadania – konkretne kierunki działań w sferze społecznej. Cele strategiczne, operacyjne oraz zadania tworzą hierarchiczny układ działań, które przyczynią się do realizacji przyjętej w dokumencie misji .

¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2021 r., poz. 2268, z późn. zm.).

CELE STRATEGICZNE

1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców Gminy Siechnice.
2. Kompleksowe wsparcie rodzin dla prawidłowej realizacji ich funkcji.
3. Stworzenie spójnego systemu wsparcia osób starszych, niepełnosprawnych i chorych.
4. Profilaktyka uzależnień i promocja zdrowego stylu życia.
5. Rozwój działań wspierających rozwiązywanie problemów społecznych.

Realizacja powyższych celów w 2022 roku wyglądała następująco:

I Cel strategiczny

1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców Gminy Siechnice.

Cel operacyjny 1

1.1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo o niskich kompetencjach społecznych.

Zadania

1.1.1. Realizacja prac społecznie użytecznych.

1.1.2. Wdrażanie Programu Aktywizacja i Integracja.

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej (Dz.U. z 2021 poz. 2268 z późn. zm.) pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie sytuacjom, przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, iż występujące w Gminie Siechnice problemy najczęściej związane są z **ubóstwem, bezrobociem, niepełnosprawnością i długotrwałą chorobą**, co znajduje odzwierciedlenie w ilości osób/rodzin korzystających z różnych form pomocy materialnej.

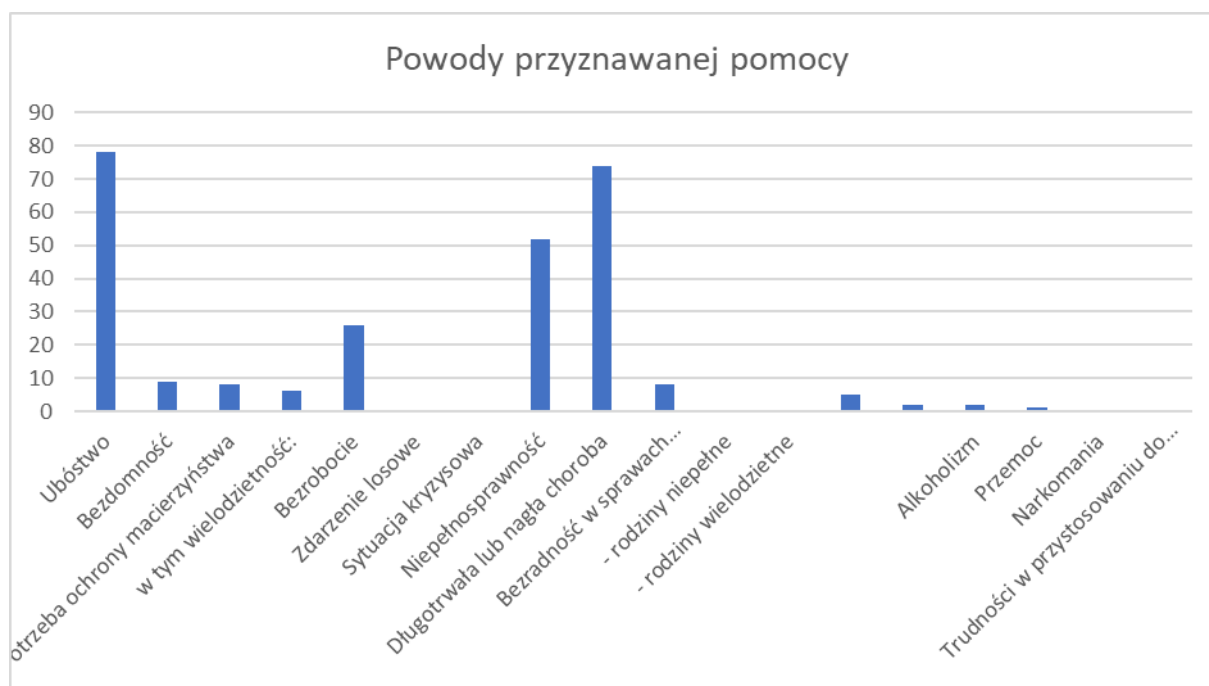
W 2021 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siechnicach udzielił wsparcia osobom i rodzinom zgodnie z art. 7 w/cyt. ustawy z następujących powodów:

Tabela 1. Powody przyznania pomocy w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Siechnicach w 2022 r.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	W tym na wsi	Liczba osób w rodzinie
Ogółem	156	127	272
Ubóstwo	78	65	121
Bezdomność	9	4	9
Potrzeba ochrony macierzyństwa w tym wielodzietność:	8	8	41
	6	6	30
Bezrobocie	26	19	39
Zdarzenie losowe	0	0	0
Sytuacja kryzysowa	0	0	0
Niepełnosprawność	52	44	72
Długotrwała lub nagła choroba	74	61	124
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenie gospodarstwa domowego w tym:	8	8	28
- rodziny niepełne	5	5	15
- rodziny wielodzietne	2	2	11
Alkoholizm	2	2	2
Przemoc	1	1	4
Narkomania	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	0	0	0

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

Wykres 1. Powody przyznawanej pomocy w 2022 r.

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

Na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy we Wrocławiu wynika, iż na 31.12.2021 r. osób bezrobotnych w Gminie Siechnice było **191** z czego 99 to kobiety, w tym z prawem do zasiłku dla bezrobotnych 34 (18 K). Osób poszukujących pracy było **2**, w tym 1 kobieta. Liczba ta stanowi **0,7 %** mieszkańców Gminy Siechnice

Dane o osobach zarejestrowanych i poszukujących pracy przedstawiały się następująco: 29 zarejestrowanych to osoby do 30 rż, powyżej 50 rż, była to grupa 63 osób. Grupa 15 osób posiadała orzeczenie o niepełnosprawności. Znaczącą grupę, bo aż 45 osoby, stanowiły osoby bez kwalifikacji zawodowych. Długotrwale bezrobotni to grupa 90 osób.

W skali ilości osób zameldowanych w Gminie Siechnice osoby bezrobotne zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy we Wrocławiu stanowiły niewielki odsetek mieszkańców. Położenie gminy w pobliżu dużej aglomeracji powoduje, że problem bezrobocie nie stanowi problemu społecznego, za jest jednym z powodów przyznawania pomocy dla osób korzystających z pomocy. Najczęściej są to osoby oczekujące na orzeczenie lub świadczenie rentowe lub emerytalne.

Gmina nie przystępowała do wdrażanie Programu Aktywizacja i Integracja ani też nie realizowała z PUP prac społecznie użytecznych. Powodem było brak osób o danym profilu, zgodnie z kwalifikacją PUP.

Cel operacyjny 2

1.2. Aktywizacja zawodowa osób pracujących o niskim wykształceniu i kwalifikacjach zawodowych zainteresowanych podnoszeniem kwalifikacji zawodowych.

Zadania

1.2.1. Wsparcie informacyjno-edukacyjne osób zainteresowanych podnoszeniem kwalifikacji zawodowych.

1.2.2. Kursy i szkolenia dla osób pracujących o niskim wykształceniu i kwalifikacjach zawodowych.

Aktywizacja zawodowa i społeczna to ważny element pracy służb społecznych. Brak zatrudnienia, praca dorywcza, niskie kwalifikacje zawodowe bardzo często są powodem problemów w rodzinach.

Jednym z ważniejszych zadań w pomocy środowiskowej realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej jest praca socjalna wobec osób nieaktywnych zawodowo, z niskimi kwalifikacjami zawodowymi, z ograniczoną motywacją do zmiany. Praca socjalna skupia się na rozwiązywaniu problemów osób i rodzin, poprzez motywowanie do samodzielnego działania i asystowanie w rozwiązywaniu problemów. Skierowana jest na przywrócenie zdolności osób do nabycia umiejętności aktywnego poszukiwania pracy, utrzymania pracy, przekwalifikowania i udziału w szkoleniach i kursach.

Praca socjalna może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny, czyli umowę dwustronną zawieraną przez pracownika socjalnego z podopiecznym w celu znalezienia najlepszego rozwiązania dla trudnej sytuacji życiowej klienta. Określa on uprawnienia i zobowiązania stron, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej podopiecznego. Bardzo często przyznanie pomocy uwarunkowane jest od zawarcia kontraktu socjalnego, w której podopieczny zobowiązuje się do poszukiwania pracy, a Ośrodek wspiera go w tym trudnym, przejściowym czasie finansowo. Bywają sytuacje kiedy kontrakt jest zobowiązaniem do podjęcia leczenia odwykowego.

W 2022 roku 39 osób korzystało z pomocy z tytułu bezrobocia. Pracownicy Działu Pomocy Środowiskowej podejmowali działania aktywizacyjne wobec osób bezrobotnych, korzystających ze świadczeń pieniężnych. Narzędziem do tego wykorzystywanym był właśnie kontrakt socjalny. W 2022 r. zawarto **6 kontraktów socjalnym**, którymi objęto 6 rodzin.

Ponadto zarówno pracownicy socjalni jak i asystenci rodziny skutecznie motywowali do poszukiwania pracy pomagając pisać dokumentację rekrutacyjną, wyszukiwać oferty pracy w internecie, a także kontaktując się bezpośrednio z pracodawcami na terenie gminy.

W 2022 roku w ramach pracy socjalnej oraz Punktu Konsultacyjnego (konsultacje zdalne w ramach porad psychologicznych) udzielane było poradnictwo dla osób z niskimi kwalifikacjami zawodowymi. Również w ramach konsultacji prawnych omawiane były kwestie zatrudnienia, umów, zasad zatrudniania.

II Cel strategiczny

2. Kompleksowe wsparcie rodzin dla prawidłowej realizacji ich funkcji

Cel operacyjny 1

2.1. Wsparcie rodzin o niskich kompetencjach rodzicielskich i społecznych.

Zadania

2.1.1. Warsztaty kompetencji rodzicielskich.

2.1.2. Wsparcie asystenta rodziny.

2.1.3. Specjalistyczne wsparcie dla rodzin wykazujących trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

1. Wsparcie Asystenta Rodziny

Wprowadzona w 2011 r. ustawa o pieczy zastępczej i wspieraniu rodziny nakłada obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Zgodnie z zapisami ustawy rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych gmina lub jednostka wyznaczona do realizacji zadania zapewnia wsparcie, które polega w szczególności na:

- 1) analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
- 2) wzmocnieniu roli i funkcji rodziny;
- 3) rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny;
- 4) podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny;
- 5) pomocy w integracji rodziny;
- 6) przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny;
- 7) dążeniu do reintegracji rodziny.

Wspieranie rodziny jest prowadzone w formie pracy z rodziną, pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

Wsparciem objęte zostały rodziny, z wieloma dysfunkcjami, od lat korzystające ze świadczeń pomocy społecznej. Dla części tych rodzin ustanowiony był nadzór kuratora z uwagi na nienależyte wykonywanie przez rodziców obowiązków wynikających z kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Praca asystenta rodziny polegała na zdiagnozowaniu, przy wsparciu pracownika socjalnego, sytuacji rodziny pod kątem problemów i potrzeb, a następnie wraz z rodziną opracowania planu działania. W ramach obowiązków asystent uczył dorosłych członków rodziny dysponowania finansami, prowadził aktywizację zawodową podopiecznych (uczestniczył w wizytach w urzędzie pracy, rozpoznawał oferty pracy, odbywał wizyty z podopiecznymi u pracodawców). W wielu sytuacjach porządkował sprawy związane z zaległościami w zakresie opłat mieszkaniowych, zaciąganych zobowiązań, zajęć komorniczych.

W przydzielonych do pracy przypadkach dużego zaangażowania wymagała praca z dziećmi. W ramach kontaktu z pedagogami szkolnymi i wychowawcami asystent diagnozował problemy dzieci w nauce. Dla potrzeb dokonania właściwej diagnozy nawiązał współpracę z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, dzięki czemu mógł rozpocząć pracę z dzieckiem, ale również uczyć rodziców jak uczestniczyć w edukacji dziecka. Oprócz działań aktywizacyjnych i wsparcia dzieci asystent bardzo mocno współpracował ze służbą zdrowia. Dzięki ścisłej współpracy z lekarzami i pielęgniarkami środowiskowymi część z podopiecznych skorzystała z badań diagnostycznych, specjalistycznych łącznie z pobytem w szpitalu. Wieloletnie zaniedbania zdrowotne wpływały na rozwój dzieci, a dorosłym uniemożliwiały powrót na rynek pracy. Asystent rodziny pracował również nad motywacją członków rodzin do podjęcia leczenia odwykowego. Na tym polu ściśle współpracował z GKRPA oraz psychoterapeutą w Punkcie Konsultacyjnym. Asystent rodziny uczestniczył również w Zespołach Interdyscyplinarnych w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w sytuacjach gdy odbierane były dzieci z rodzin gminy Siechnice. Do zadań asystenta rodziny należało również sporządzanie dokumentacji do sądu

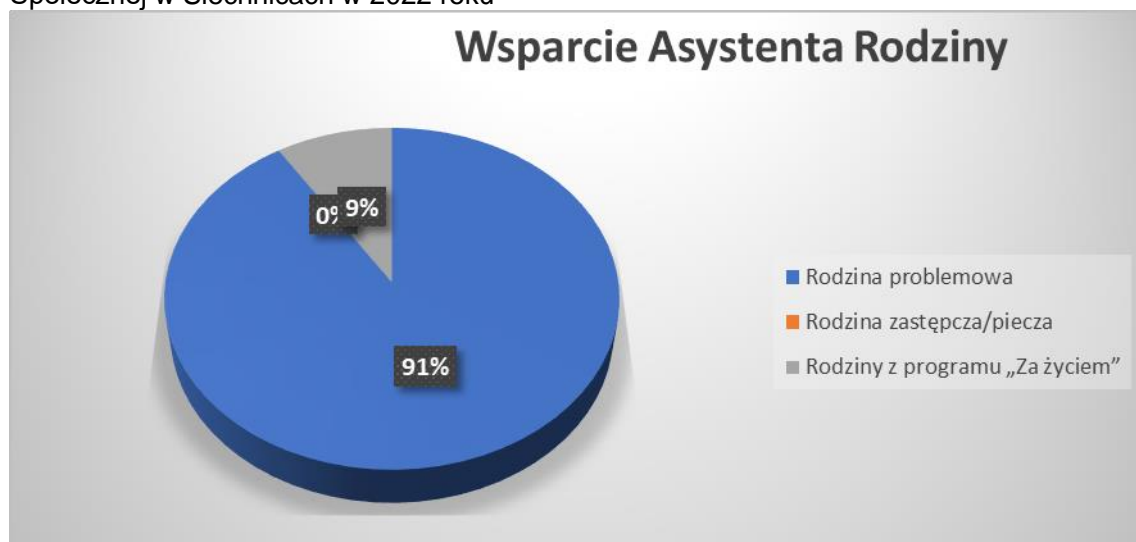
w zakresie pracy z rodzinami pod opieką kuratora sądowego. W 2022 r. Ośrodek zatrudnił 2 asystentów rodziny.

Tabela 2. Objęcie wsparciem rodzin przez asystenta rodziny w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Siechnicach w 2022 roku

L.p.	Rodzina problemowa/ zastępcza	Ilość rodzin	Ilość osób dorosłych	Ilość dzieci
1.	Rodzina problemowa	20	28	40
2.	Rodzina zastępcza/pieczna	0	0	0
3.	Rodziny z programu „Za życiem”	2	4	4
RAZEM		22	32	44

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

Wykres 2. Objęcie wsparciem rodzin przez asystenta rodziny w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Siechnicach w 2022 roku

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

W roku 2022 asystenci rodziny zakończyli pracę z **7 rodzinami**, w tym:

- u 6 rodzin ze względu na osiągnięty efekt współpracy,
- u 1 rodziny ze względu na zmianę miejsca zamieszkania.

2. Warsztaty kompetencji rodzicielskich

Ponadto dla rodzin mających problemy opiekuńczo-wychowawczych zrealizowano w roku 2022 dwustopniowe **warsztaty umiejętności rodzicielskich**. Pierwszy z warsztatów odbył się w miesiącu lipcu 2022 r. i realizował podstawowy materiał w zakresie podnoszenia umiejętności rodzicielskich, natomiast drugi z warsztatów odbył się we wrześniu i obejmował materiał

poszerzony o między innymi o relacje pomiędzy rodzeństwem. Warsztaty odbyły się w postaci trzydniowych wyjazdów, na których rodzice nie tylko realizowali przewidziany program warsztatów, ale również w wolnym czasie po warsztatach mieli możliwość wymieniać się z innymi uczestnikami własnymi doświadczeniami rodzicielskimi jak również zintegrować się z grupą rodziców i w sposób konstruktywny spędzić z nimi wolny czas. W programie wzięło **udział 24 rodziców**.

W 2022 r. prowadzone były również stacjonarnie zajęcia edukacyjne dla rodziców pod nazwą „Edu-Gadki”. Spotkania odbywały się w GOPS (w sali OSP), raz w miesiącu od kwietnia do grudnia. Omawiano na nich bieżące trudności rodzicielskie oraz metody i techniki rozwiązywania tych trudności. Spotkania miały charakter spotkań otwartych i uczestniczyło w nich **60 rodziców**.

Asystenci rodziny w 2022 roku w ramach swej pracy prowadzili również z rodzinami z terenu gminy Siechnice warsztaty świąteczne wielkanocne i bożonarodzeniowe, podczas których to przeprowadzono zajęcia integrujące członków rodziny w gronie innych rodzin ze środowiska lokalnego i modelowano członkom rodzin sposoby w jakich można spędzać aktywnie i kreatywnie wolny czas przy tym pielęgnując tradycje świąteczne. W warsztatach wzięło udział **50 osób**.

Asystenci Rodziny w okresie bożonarodzeniowym koordynowali również zbiórki artykułów spożywczych, odzieży, zabawek, środków czystości, artykułów szkolnych, pokarmu dla psów i kotów, które zostały przekazane najbardziej potrzebującym rodziną i seniorom z terenu gminy Siechnice. W organizację zbiórki zaangażowana była Szkoła Podstawowa Nr 1 w Siechnicach, Przedszkole Publiczne w Siechnicach im. św. Jana Pawła II i Przedszkole Publiczne w Żernikach Wrocławskich.

Od marca 2022 r. asystenci rodziny zaangażowali się również w działania na rzecz uchodźców, w tym wspierali i opiekowali się rodzinami umieszczonymi w Punktach Informacji Turystycznej na Mokrym Dworze oraz w Trestnie.

3.Pobył dziecka w pieczy zastępczej

W sytuacji kiedy rodzina nie podejmuje współpracy z asystentem rodziny, bądź zagrożone jest zdrowie i życie dziecka, instytucje pod opieką których przebywa rodzina wnioskuje do sądu rodzinnego o umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej. Dzieci odbierane są również w trybie interwencyjnym.

W pieczy zastępczej do dnia 31.12.2022 r. przebywało łącznie **30 dzieci**, w tym:

- 1) w instytucjonalnej pieczy zastępczej jest umieszczonych z terenu Gminy Siechnice- 1 dziecko,
- 2) w rodzinnych domach dziecka- 4 dzieci,
- 3) w rodzinach zastępczych niespokrewnionych – 10 dzieci,
- 4) w rodzinach zastępczych spokrewnionych – 15 dzieci,

Tabela nr 3. Dzieci umieszczone w pieczy zastępczej na dzień 31.12.2022 r.

Ilość	Rodziny zastępcze spokrewnione	Rodziny zastępcze niespokrewnione	Rodzinne domy dziecka	Placówka opiekuńczo-wychowawcza
Liczba dzieci	15	10	4	1

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

4. Współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej

W okresie od stycznia do grudnia 2021 r. w pieczy umieszczone było **36 dzieci**

w tym zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej:

1. za 4- dzieci ponoszone koszty wynosiły 10 %
2. za 4 – dzieci ponoszone koszty wynosiły 30%
3. za 28 - dzieci ponoszone koszty wynosiły 50%

Dzieci obserwowane były rodzicom w wyniku interwencji policji, kuratora lub pracowników socjalnych i umieszczane w:

- 1) rodzinie zastępczej spokrewnionej (rodzina);
- 2) rodzinnym domu dziecka;
- 3) domu dziecka;
- 4) placówce interwencji kryzysowej.

Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w latach 2020-2021 wraz z % i wartościowym udziałem gminy Siechnice w kosztach pieczy zastępczej

Rok 2020				Rok 2020				Rok 2021			
Udział gminy Siechnice w kosztach pieczy zastępczej				Udział gminy Siechnice w kosztach pieczy zastępczej				Udział gminy Siechnice w kosztach pieczy zastępczej			
10% kosztów w ogółem	30% kosztów w ogółem	50% kosztów w ogółem	Koszty roczne w zł	10% kosztów w ogółem	30% kosztów w ogółem	50% kosztów w ogółem	Koszty roczne w zł	10% kosztów w ogółem	30% kosztów w ogółem	50% kosztów w ogółem	Koszty roczne w zł
6 dzieci	7 dzieci	25 dzieci	263.319,02	4 dzieci	6 dzieci	25 dzieci	256.388,73	4 dzieci	4 dzieci	28 dzieci	267.934,07

Cel operacyjny 2

2.2. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie.

Zadania

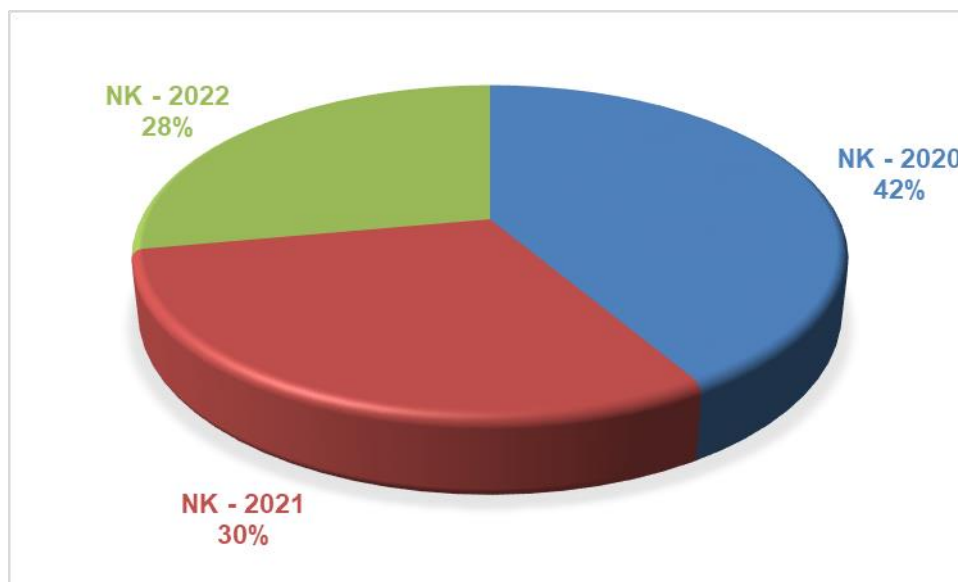
2.2.1. Pomoc specjalistyczna dla osób doświadczających przemocy.

2.2.2. Zapewnienie schronienia osobom doświadczającym przemocy.

2.2.3. Program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy.

W roku 2011, zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, został powołany Zespół Interdyscyplinarny skupiający przedstawicieli instytucji, organizacji i jednostek organizacyjnych działających na terenie gminy Siechnice. Do Zespołu wpływają „Niebieskie Karty” założone przez uprawnione instytucje dla rodzin, w których zaistniało podejrzenie stosowania przemocy domowej.

Wykres nr 3. Liczba Niebieskich Kart prowadzonych w latach 2020 - 2022

Źródło: Zestawienie na podstawie sprawozdań GOPS

W roku 2022 do Zespołu Interdyscyplinarnego wpłynęły **43 Niebieskie Karty**.

W 6 rodzinach odnotowano dwu-, a nawet trzykrotne zdarzenia z użyciem przemocy potwierdzone wypełnieniem druku NK-A. Zespół podjął decyzję o zamknięciu **63 Niebieskich Kart** (w tym: 26 z 2022 r., 30 z 2021 r., 7 z 2020 r.) z uwagi na zrealizowanie indywidualnego planu pomocy i ustaniu przemocy w rodzinie.

W ramach działalności Punktu Konsultacyjnego zatrudnieni specjaliści prowadzą konsultacje dla osób doznających przemocy i stosujących przemoc. Psychoterapeuci i psychologowie wspierają działania Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego poprzez prowadzenie konsultacji osób skierowanych przez Zespół i wydawania opinii w sprawie problemu występującego w rodzinie.

Program korekcyjno-edukacyjny realizowany jest przez powiat. Z uwagi na brak rejonizacji sprawcy przemocy kierowani byli do programu we Wrocławiu, do PCPR we Wrocławiu oraz OIK w Oławie.

Tabela nr 4. Statystyka udzielonych porad w zakresie przemocy w 2022 r.

Zakres udzielonych porad:	Liczba osób	Liczba porad
Osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	40	108
Osobom stosującym przemoc w rodzinie	9	22
RAZEM	49	130

Zródło: Zestawienie na podstawie sprawozdań GOPS

W ramach specjalistycznej pomocy rodzinom dotkniętym przemocą domową w 2018 r. uruchomiona została **grupa wsparcia dla osób doświadczających przemocy** prowadzona przez psychologa zatrudnionego w Punkcie Konsultacyjnym. Spotkania odbywały się raz w tygodniu przez 2 godziny. Uczestniczyło w niej systematycznie **7 osób**.

Projekt Strefa STOP Przemocy”

W 2022 r. kontynuowana była kampania Biała Wstążka -STOP Przemocy. W ramach kontynuacji projektu zrealizowano w 2022 roku następujące działania:

1) Działania informacyjne

- a) Punkt Informacyjny przy UM w Siechnicach, w którym mieszkańcy otrzymali wszystkie informacje dotyczące kampanii i poruszanego problemu oraz informacje na temat możliwości skorzystania z pomocy. Do celów informacyjnych wykorzystano plakaty, ulotki, broszury oraz wizytówki i gadżety, opracowane merytorycznie przez pracowników GOPS, zaangażowanych w realizację kampanii.
- b) Informacje i materiały przekazano do parafii, placówek oświatowych i ZOZ na terenie gminy.

2) Działania edukacyjne

- a) Realizacja autorskich programów w szkołach:
 - „Niebezpieczne kontakty w sieci”
 - „Co to jest przemoc – sprawca czy ofiara przemocy”

Działaniami objętych zostało **385 uczniów**.

- b) Konferencja dla służb „STOP Przemocy – przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w Gminie Siechnice” – **27 uczestników**.

Cel operacyjny 3

2.3. Wsparcie rodzin wielodzietnych w procesie wychowawczym i edukacyjnym.

Zadania

2.3.1. Upowszechnienie informacji o wsparciu dla rodzin wielodzietnych.

2.3.2. Wdrożenie lokalnych programów wsparcia rodzin wielodzietnych (lokalna karta dużej rodziny, bon wychowawczy).

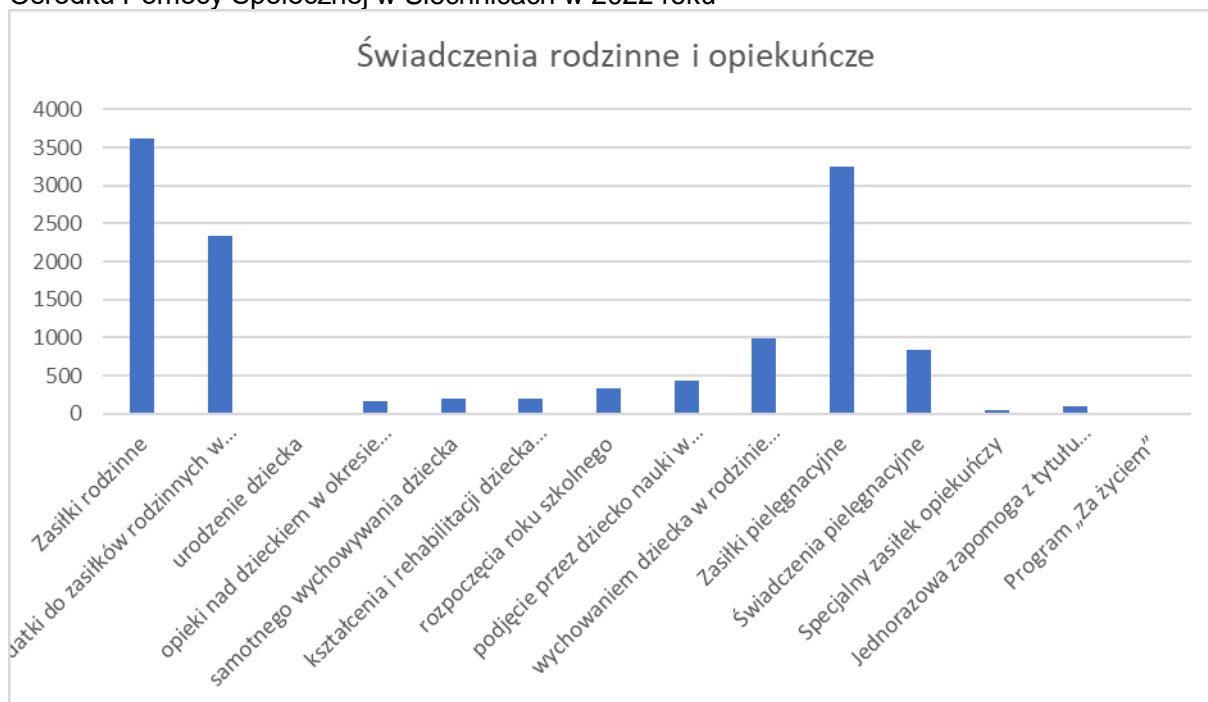
Wsparcie rodzin, w tym wielodzietnych to zadanie własne jak i zlecone z zakresu administracji rządowej. Wszelkie wsparcie finansowe pomaga w procesie wychowawczym jak i edukacyjnym dzieci i młodzieży. W 2022 r. z pomocy w formie świadczeń skorzystało 380 rodzin z tego 109 rodzin otrzymało świadczenie z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej

Tabela 5. Rodzaje świadczeń przyznawane w zakresie świadczeń rodzinnych w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Siechnicach w 2022 roku

Wyszczególnienie	Liczba świadczeń
Zasiłki rodzinne z dodatkami	5959
Zasiłki rodzinne	3619
<i>Dodatki do zasiłków rodzinnych w tym z tytułu:</i>	2340
urodzenie dziecka	12
opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	170
samotnego wychowywania dziecka	196
kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	198
rozpoczęcia roku szkolnego	340
podjęcie przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	438
wychowaniem dziecka w rodzinie wielodzietnej	986
Zasiłki pielęgnacyjne	3240
Świadczenia pielęgnacyjne	838
Specjalny zasiłek opiekuńczy	51
Świadczenia opiekuńcze	4129
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	97
Program „Za życiem”	6
RAZEM	10 191

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

Wykres 4. Rodzaje świadczeń przyznawane w zakresie świadczeń rodzinnych w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Siechnicach w 2022 roku

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

Od 1 stycznia 2017 r. można składać wnioski o przyznanie jednorazowego świadczenia przysługującego na podstawie ustawy **"Za życiem"**. Chodzi o 4 tys. zł z tytułu urodzenia dziecka z ciężką chorobą lub niepełnosprawnością. Podstawowym warunkiem wypłaty świadczenia jest zaświadczenie lekarskie potwierdzające ciężkie i nieodwracalne upośledzenia albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. W 2022 r. wpłynęło 6 **wnioski** (od 2016 wpłynęło 28 wniosków).

Fundusz alimentacyjny

Fundusz alimentacyjny zastąpił dotychczas obowiązującą zaliczkę alimentacyjną i stanowi system wspierania osób uprawnionych do alimentów środkami finansowymi z budżetu państwa, wspierając osoby w trudnej sytuacji materialnej z powodu niemożności wyegzekwowania alimentów.

Przysługuje do ukończenia 18 roku życia lub w przypadku gdy dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia 25 r.ż., w przypadku osób o znacznym stopniu niepełnosprawności- bezterminowo. Od września 2020 r. przysługuje jeśli dochód w rodzinie nie przekracza **900 zł** na osobę (wcześniej była to kwota 800 zł.)

Tabela 6. Świadczenia wypłaconych w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Siechnicach w 2022 r.

Wyszczególnienie	Liczba osób uprawnionych	Liczba świadczeń
Wypłacone świadczenia alimentacyjne	50	827
Liczba dłużników alimentacyjnych	119	

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

Program Rodzina 500plus

Program ma za zadanie pomóc w wychowaniu dzieci poprzez przyznawanie świadczeń wychowawczych. Wypłacane pieniądze mają posłużyć jako częściowe pokrycie kosztów związanych z zaspokojeniem potrzeb życiowych oraz wychowaniem dziecka. Świadczenie wynosi 500 zł /miesiąc. Od dnia 1 lipca 2019 r. świadczenie wychowawcze przysługuje na każde dziecko w rodzinie – nie obowiązuje kryterium dochodowe.

Świadczenia wychowawcze wypłacane są do 31.05.2022 r., od dnia 01.02.2022 r. wnioski na kolejny okres świadczeniowy należy składać w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, który od 01.01.2022 r. jest realizatorem Programu.

Tabela 7 Liczba wypłacanych świadczeń w ramach Programu Rodzina 500 + w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Siechnicach w 2022 roku

Liczba wniosków ogółem:	<u>0</u>
Liczba wypłacanych świadczeń:	33 923
- świadczenia w pełnej wysokości:	<u>33 000</u>
- świadczenia podzielne	110
- świadczenia w ramach koordynacji	813

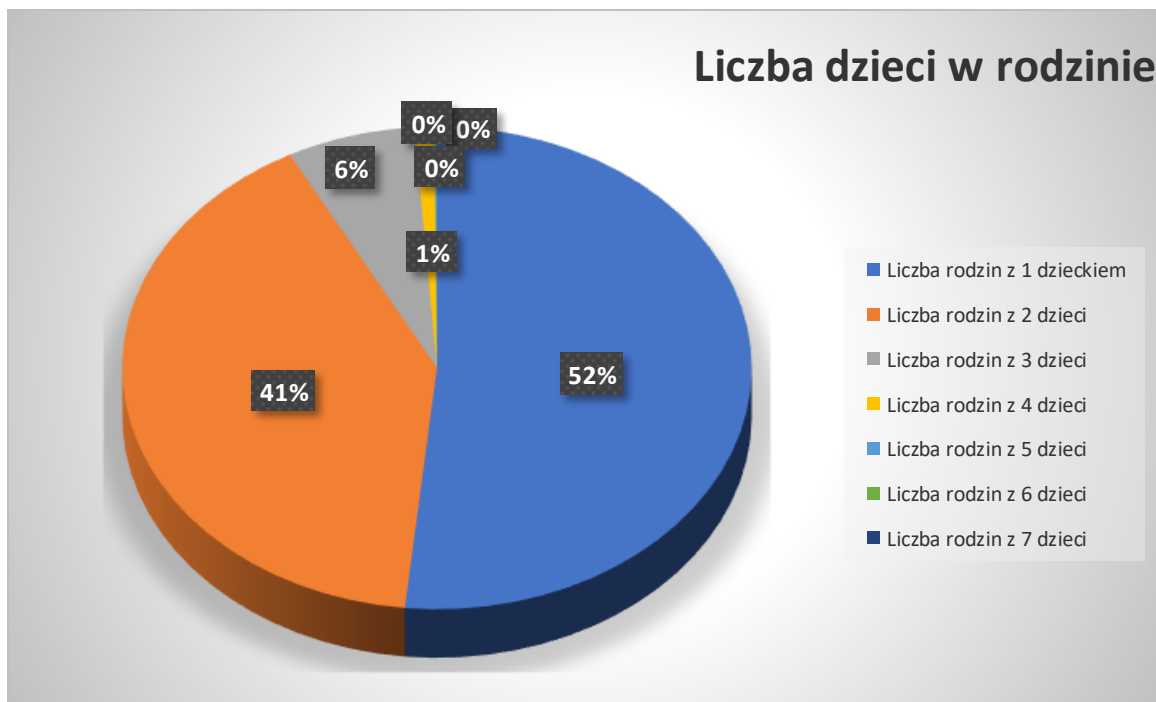
Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

Tabela 8. Liczba rodzin według ilości dzieci w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Siechnicach w 2022 roku

Liczba rodzin ogółem	4 180
Liczba rodzin z 1 dzieckiem	2 158
Liczba rodzin z 2 dziećmi	1 698
Liczba rodzin z 3 dziećmi	276
Liczba rodzin z 4 dziećmi	42
Liczba rodzin z 5 dziećmi	4
Liczba rodzin z 6 dziećmi	2
Liczba rodzin z 7 dziećmi	0
	Liczba dzieci wykazana we wnioskach – wszystkich 6 768

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

Wykres 5 . Liczba rodzin według ilości dzieci w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Siechnicach w 2022 roku

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

Tabela 9. Podział na lata 2020 - 2022 dotyczący programu 500 + realizowanego w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Siechnicach

Dane	2020	2021	2022
Liczba wniosków	4 687	4 975	0
Liczba wypłacanych świadczeń	73 064	77 894	33 923
Liczba rodzin	4 067	4 545	4 180
Liczba dzieci wykazana we wnioskach	6 126	6 623	6 768

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

Karta Dużej Rodziny

Według powszechnie przyjętej definicji za rodzinę wielodzietną uważamy rodziców z co najmniej trojgiem dzieci. Takie założenie przyjął również rząd, wprowadzając w czerwcu 2014 r. program dla rodzin wielodzietnych - ogólnopolską Kartę Dużej Rodziny. Ma ona na celu umożliwienie rodzinom „3+” uczestniczenia w życiu kulturalnym, korzystania z oferty rekreacyjnej czy zniżek na różne środki transportu. Posługując się specjalnymi kartami, członkowie rodzin z przynajmniej trojgiem dzieci mogą kupić ulgowe bilety do muzeów, obiektów zabytkowych, korzystać ze zniżek w ośrodkach wypoczynkowych, środkach komunikacji miejskiej czy w PKP.

Na podstawie danych, jakimi dysponuje GOPS, z pomocy korzysta ok. 200 rodzin rocznie. Spośród nich ok. 20 % stanowią rodziny składające się z co najmniej 4 członków. Prawie co 8 rodzina ma 5 lub więcej członków – najwięcej jest rodzin z jednym dzieckiem. Jest to zaledwie niewielka część populacji naszej Gminy, ale pozwala formułować wnioski odnoszące się do wszystkich mieszkańców.

Mając na uwadze fakt, iż liczba ludności w Gminie stale wzrasta, a wśród nowych mieszkańców znajdują się także rodziny „3+”, należy podjąć działania zmierzające do ich wspierania i umożliwienia pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym. Oprócz wsparcia finansowego na zakup żywności, odzieży, podręczników, rodziny te potrzebują wsparcia w postaci ulg podatkowych, na przejazdy komunikacją zbiorową, zajęcia pozalekcyjne czy organizacji czasu wolnego.

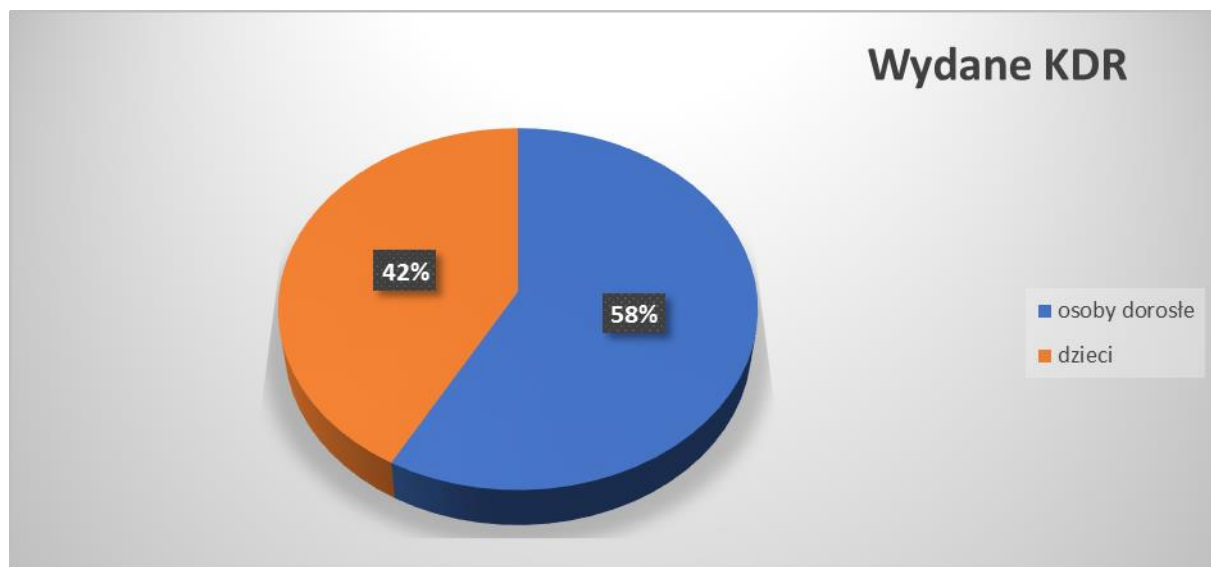
Na dzień 31.12.2022 r. do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wpłynęło 213 **wniosek** rodzin o wydanie Karty Dużej Rodziny, łącznie **446 osób** otrzymało Kartę'

Tabela 10. Osoby korzystające z Karty Dużej Rodziny z terenu Gminy Siechnice w 2022 r.

Status osoby	Ilość osób
dorośle	259
dzieci	187
Razem	446

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

Wykres 6. Osoby korzystające z Karty Dużej Rodziny z terenu Gminy Siechnice w 2022 r.

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

III Cel strategiczny

3. Stworzenie spójnego systemu wsparcia osób starszych, niepełnosprawnych i chorych

Cel operacyjny 1

3.1. Rozwój usług opiekuńczych dla osób chorych, starszych i niepełnosprawnych.

Zadania

3.1.1. Rozwój i profesjonalizacja usług opiekuńczych na terenie Gminy Siechnice.

3.1.2. System usług sąsiedzkich.

W 2022 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siechnicach udzielił pomocy **9 osobom w kryzysie bezdomności**. Osoby w kryzysie bezdomności mogą skorzystać z tymczasowego schronienia w ogrzewalniach, noclegowniach i schroniskach. Pobyt w ogrzewalni i noclegowni pozostaje nieodpłatny. Natomiast pobyt w schronisku jest już odpłatny na zasadach określonych w uchwale. W roku 2022 sfinansowano pobyt w schronisku 3 osobom.

Osoby nie posiadające ubezpieczenia zdrowotnego, których dochód nie przekracza ustawowego kryterium dochodowego, mogą skorzystać z potwierdzenia prawa do świadczeń opieki zdrowotnej z tego tytułu w 2022 roku wystawiono **30 decyzji dla 17 osób**.

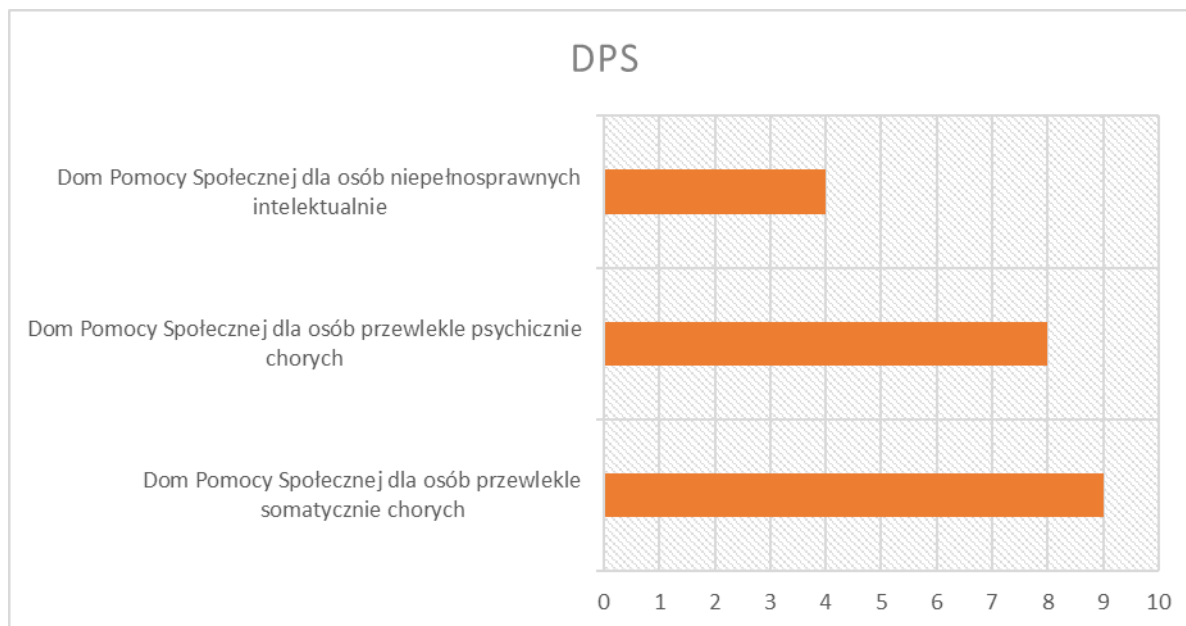
Pomoc świadczona przez Ośrodek to nie tylko wsparcie rzeczowe i finansowe, ale również zapewnienie opieki osobom, które ze względu na stan zdrowia samodzielnie nie mogą należycie funkcjonować w środowisku lub z uwagi na sytuację rodzinną są tej opieki pozbawione. W 2022 r. Ośrodek finansował pobyt w **placówkach całodobowego pobytu (DPS) dla 21 osób**.

Tabela 11. Podział ze względu na rodzaj placówki całodobowego pobytu, w której przebywają osoby skierowane przez Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Siechnicach w 2022 r.

Rodzaj placówki ze względu na posiadane schorzenie	Ilość osób przebywających
Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych	9
Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych	8
Dom Pomocy Społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie	4

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

Wykres 7. Podział ze względu na rodzaj placówki całodobowego pobytu

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

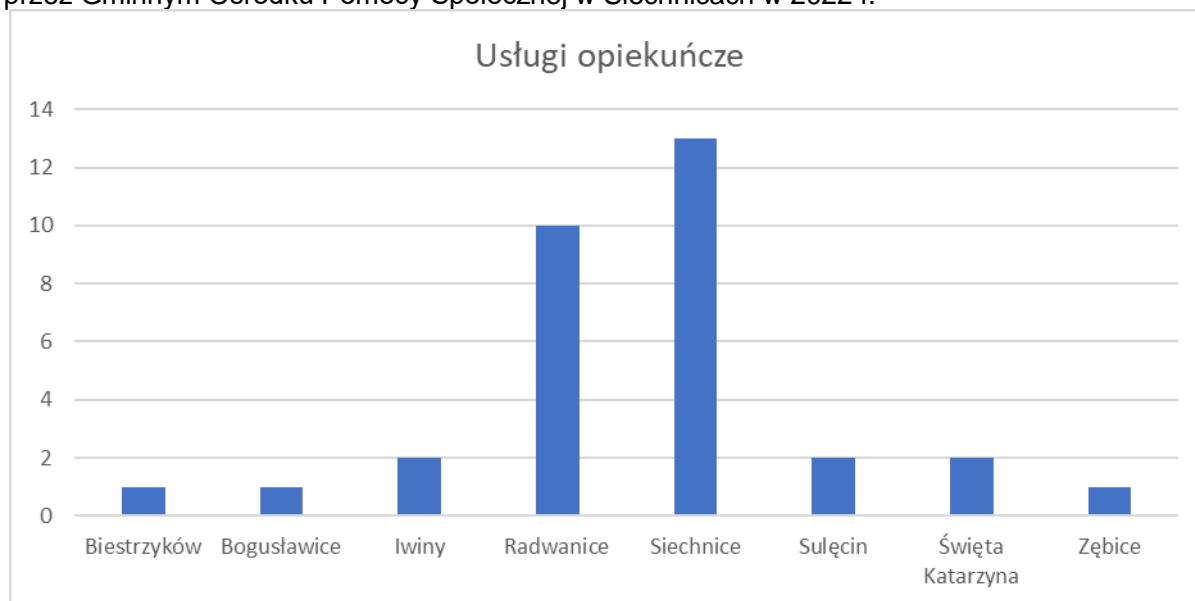
Dla **32 osób świadczone były usługi opiekuńcze** w miejscu zamieszkania. Liczba osób korzystających z tej formy wsparcia – opieki w miejscu zamieszkania oraz opieki instytucjonalnej stałe rośnie. W większości są to osoby samotne biologicznie lub społecznie (brak jest możliwości pomocy lub zainteresowania i kontaktu ze strony najbliższych).

Tabela 12. Podział ze względu na miejscowości, w których realizowane są usługi opiekuńcze przez Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Siechnicach w 2022 r.

Miejscowość	Liczba osób
Biestrzyków	1
Bogusławice	1
Iwiny	2
Radwanice	10
Siechnice	13
Sulęcín	2
Święta Katarzyna	2
Zębice	1

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

Wykres 8. Podział ze względu na miejscowości, w których realizowane są usługi opiekuńcze przez Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Siechnicach w 2022 r.

Źródło: Na podstawie sprawozdań GOPS

Cel operacyjny 2

3.2. System wsparcia seniorów w środowisku lokalnym.

Zadania

3.2.1. Społeczne i prozdrowotne wsparcie seniorów w środowisku lokalnym.

3.2.2. Program dofinansowania zakupu leków dla seniorów.

1. Program „KORPUS WSPARCIA SENIORÓW”

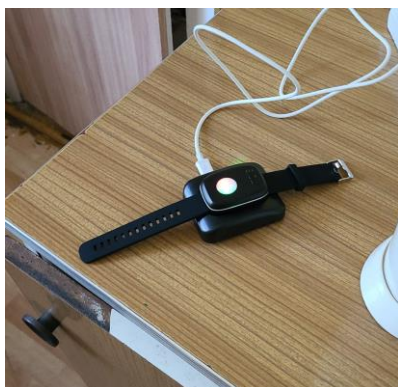
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siechnicach kontynuował w 2022 r. przygotowany przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej program wspierający ochronę zdrowia i życia osób powyżej 65 roku życia „Korpus Wsparcia Seniora”.

Program jest kontynuacją Programu „Wspieraj Seniora” realizowanego w latach 2020-2021. Celem programu jest zapewnienie usługi wsparcia na rzecz seniorów w wieku 65 lat i więcej, mających problemy z samodzielnym funkcjonowaniem ze względu na stan zdrowia oraz prowadzących samodzielne gospodarstwa domowe lub mieszkających

z osobami bliskimi, które nie są w stanie zapewnić im wystarczającej pomocy. W roku 2022 na program składały się dwa moduły. W ramach modułu pierwszego pracownicy socjalni odwiedzali seniorów i udzielali im potrzebnego wsparcia.

Z kolei moduł drugi polegał na wdrożeniu usługi **teleopieki**, która wiąże się z u udostępnieniem seniorom opasek bezpieczeństwa. Opaska jest produktem medycznym wyposażonym w jeden przycisk SOS, czujnik upadku i czujnik zdjęcia opaski oraz lokalizator GPS. W sytuacji zagrożenia, po wciśnięciu przez seniora przycisku SOS, zgłasza się ratownik medyczny, który poprzez rozmowę z seniorem oraz korzystając z przekazanych wcześniej do telecentrum informacji o stanie zdrowia i przyjmowanych przez seniora lekach rozeznaje sytuację i podejmuje decyzję o wezwaniu pogotowia i poinformowaniu rodziny lub innej osoby wytypowanej w porozumieniu z seniorem przez GOPS.

W roku 2022 z programu „Korpus Wsparcia Seniora” z w gminie Siechnice z modułu pierwszego skorzystało **95 osób**, natomiast w ramach modułu drugiego wsparciem objęto **55 osób**, przy czym jednocześnie z usługi teleopieki korzystało nie więcej niż 40 osób.

Zdjęcie wykonane przez GOPS

2. Program OPIEKA WYTCHNIENIOWA – POBYT DZIENNY

Podobnie jak w roku poprzednim, w ramach resortowego Programu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej „Opieka wytchnieniowa – edycja 2022. Pobyt dzienny” w gminie Siechnice realizowano usługi opieki wytchnieniowej w miejscu zamieszkania osób z niepełnosprawnością.

Celem projektu było zwiększenie dostępności usługi opieki wytchnieniowej poprzez wsparcie członków rodzin i opiekunów lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności, osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz orzeczeniami równoważnymi.

Usługi opieki wytchnieniowej świadczone były przez opiekunów osób niepełnosprawnych, w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością na czas nieobecności rodzina/opiekuna w godzinach między 6.00 a 22.00, od poniedziałku do niedzieli. Liczba przyznanych godzin wsparcia zależała od potrzeb beneficjentów oraz od możliwości organizacyjnych (realna możliwość świadczenia usług w wymaganym wymiarze i w trybie) i przyznanych środków z budżetu państwa.

Realizatorem Programu był Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siechnicach, który zatrudnił na umowę zlecenie **12 osób** pełniących funkcję opiekunów osób z niepełnosprawnościami,

Usługi opieki wytchnieniowej zrealizowano na rzecz **15 osób** (7 dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności i 8 osób dorosłych z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniami równoważnymi) w wymiarze **3 428 godzin**, co stanowi blisko sześciokrotny wzrost względem roku poprzedniego.

3. Koperta Życia

W 2020 r. kontynuowana była akcja społeczna zwana „**Kopertą Życia**”- akcja mająca na celu uświadomienie, jak ważne są dokładne informacje na temat naszego zdrowia, w przypadku gdy znajdziemy się w stanie zagrożenia życia lub zdrowia. Akcja skierowana przede wszystkim do osób w podeszłym wieku, przewlekłe chorych, niepełnosprawnych, a w szczególności samotnych. Koperta Życia umożliwia ratownikom medycznym szybki dostęp do informacji na temat stanu zdrowia osoby wymagającej zabezpieczenia medycznego.

W takiej Kopercie powinny się znaleźć najważniejsze informacje dotyczące zdrowia seniora, przyjmowanych leków oraz kontakt do rodziny/opiekunów. Dzięki umożliwieniu szybkiego dotarcia do kluczowych informacji o stanie zdrowia seniora wszystkie służby pomocowe, ale przede wszystkim ratownicy medyczni będą mogli skorzystać z pewnej informacji o stanie zdrowia osoby, do której zostali wezwani. Z takim zabezpieczeniem dokumentacyjnym, seniorzy mogą czuć się bezpieczniej, a udzielona pomoc skuteczniejsza. Pakiet z takimi informacjami powinien być przechowywany w lodówce, czyli miejscu, które z reguły znajduje się w każdym domu i zarazem jest łatwo dostępne. Na zewnętrznych drzwiach lodówki koniecznie trzeba przykleić naklejkę „Tu jest Koperta Życia”.

Zakupione w ramach projektu zestawy były dystrybuowane wśród seniorów w wieku emerytalnym przez pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siechnicach. Karta informacyjna powinna zostać wypełniona przez Seniora w zakresie danych osobowych wraz

z podaniem kontaktu do osób najbliższych. Część medyczną – diagnozę, przyjmowane leki oraz inne ważne informacje o stanie zdrowia wypełnia lekarz pierwszego kontaktu. W tym zakresie konieczna jest ścisła współpraca z NZOZ w Świętej Katarzynie. W 2022 roku Ośrodek wydał ok.100 nowych Kopert Życia.

Cel operacyjny 3

3.3. Wsparcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Zadania

3.3.1. Asystent osoby niepełnosprawnej.

3.3.2. Warsztaty Terapii Zajęciowej.

3.3.3. Środowiskowy Dom Samopomocy.

Program ASYSTENT OSOBISTY OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ

W ramach resortowego Programu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” w roku 2022 w gminie Siechnice realizowano usługi opieki asystentury osobistej dla osób z niepełnosprawnościami.

Główny cel programu to wprowadzenie asystentów jako formy wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowania w życiu społecznym, której adresatami są dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem wynikającymi z punktu 7 oraz 8 orzeczenia, a także osoby niepełnosprawne posiadające znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności albo orzeczenia traktowane na równi z wymienionymi. Zadaniem asystentów jest wsparcie osób z niepełnosprawnościami w wykonywaniu codziennych czynności oraz wpływ na poprawę ich funkcjonowania w życiu społecznym, a tym samym większą niezależność od rodziny i dotychczasowych opiekunów.

Usługi świadczone były przez asystentów osobistych osób niepełnosprawnych zarówno w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością jak i poza nim, ponieważ program umożliwia działania asystenckie aktywizujące osoby niepełnosprawnościami i realizowane w przestrzeni społecznej, np. poprzez udział w wydarzeniach kulturalnych.

Liczba przyznanych godzin wsparcia zależała od potrzeb beneficjentów oraz od możliwości organizacyjnych (realna możliwość świadczenia usług w wymaganym wymiarze i w trybie) i przyznanych środków z budżetu państwa. Realizator Programu czyli Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Siechnicach, zatrudnił na umowę zlecenie **5 osób** pełniących funkcję asystentów osobistych osób z niepełnosprawnościami, Usługi opieki wychowawczej zrealizowano na rzecz **6 osób** (2 dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności i 4 osoby dorosłe z orzeczeniem o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniami równoważnymi) w wymiarze **1 731 godzin**.

W 2022 r. nie funkcjonowały na terenie gminy Warsztaty Terapii Zajęciowej ani Środowiskowy Dom Samopomocy.

IV Cel strategiczny

4. Profilaktyka uzależnień i promocja zdrowego stylu życia

Cel operacyjny 1

4.1. Działania edukacyjne i profilaktyczne w zakresie uzależnień i zdrowego stylu życia.

Zadania

4.1.1. Rozwój działań profilaktycznych w ramach Punktu konsultacyjnego.

4.1.2. Profilaktyka w szkołach.

4.1.3. Kampanie informacyjno-promocyjne na terenie Gminy Siechnice.

Cel operacyjny 2

4.2. Wsparcie osób uzależnionych i ich rodzin.

Zadania

4.2.1. Program świetlic środowiskowych.

4.2.2. Pomoc specjalistyczna dla osób uzależnionych i ich rodzin.

1.Punkt Konsultacyjny

Od 2007 r. w Gminie Siechnice, przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej istnieje Punkt Konsultacyjny. Zadaniem Punktu jest udzielanie pomocy i wsparcia w ramach prowadzonej przez gminę profilaktyki uniwersalnej. Do Punktu zgłaszają się samodzielnie lub kierowane są osoby wobec których istnieje podejrzenie, że są uzależnione od alkoholu oraz członkowie ich rodzin (osoby współuzależnione), osoby u których występuje podejrzenie przyjmowania środków psychoaktywnych oraz osoby doświadczające przemocy w rodzinie. Po pomoc zgłaszają się osoby w poczuciu: bezradności i bezsilności w radzeniu sobie z nałogiem, silnego uzależnienia, braku motywacji, niskiej samooceny. Pracownicy Punktu prowadzą też interwencję kryzysową wobec osób dotkniętych trudną sytuacją życiową (nagła śmierć, klęski żywiołowe). Pomoc

udzielana jest na konsultacjach bezpośrednich (jedno lub kilka spotkań) lub w przypadku choroby klienta bądź innych okoliczności utrudniających dotarcie do specjalisty, w formie zdalnej.

W niektórych przypadkach osoby kierowane są do placówek specjalistycznych (np. ZLU w Czarnym Borze, w Legnicy czy Ośrodek MONAR w Milejowicach). Z oferty Punktu Konsultacyjnego korzystają: podopieczni Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, których pracownicy socjalni zauważali problemy, osoby wzywane na posiedzenia Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz członkowie rodzin, dzieci oraz rodziny zgłaszane przez pedagogów szkolnych, osoby poszukujące pomocy w rozwiązywaniu problemów wobec osób najbliższych, u których występowało jedno z uzależnień oraz osoby z innymi problemami życiowymi a także wymagające konsultacji i porady prawnej.

W 2022 r. w Punkcie Konsultacyjnym zatrudnieni byli **specjaliści**:

- psychoterapeuci ds. uzależnień,
- terapeuta rodzin z problemami wychowawczymi,
- psycholog – terapeuta traumy,
- prawnik.

Specjaliści realizowali zadania w następujących dniach:

- **psychoterapeuta ds. uzależnień:**

czwartki – 4 godziny (15:00: 19.00)

- **psychoterapeuta rodzin z problemami wychowawczymi:**

piątki – 5 godzin (14:00 – 19:00)

- **psychoterapeuta rodzin – interwencja kryzysowa w środowisku**

4 godziny w tygodniu

- **psycholog – terapeuta traumy:**

wtorki – 5 godzin (10:00 – 15:00) – 1 raz w miesiącu

- **prawnik:**

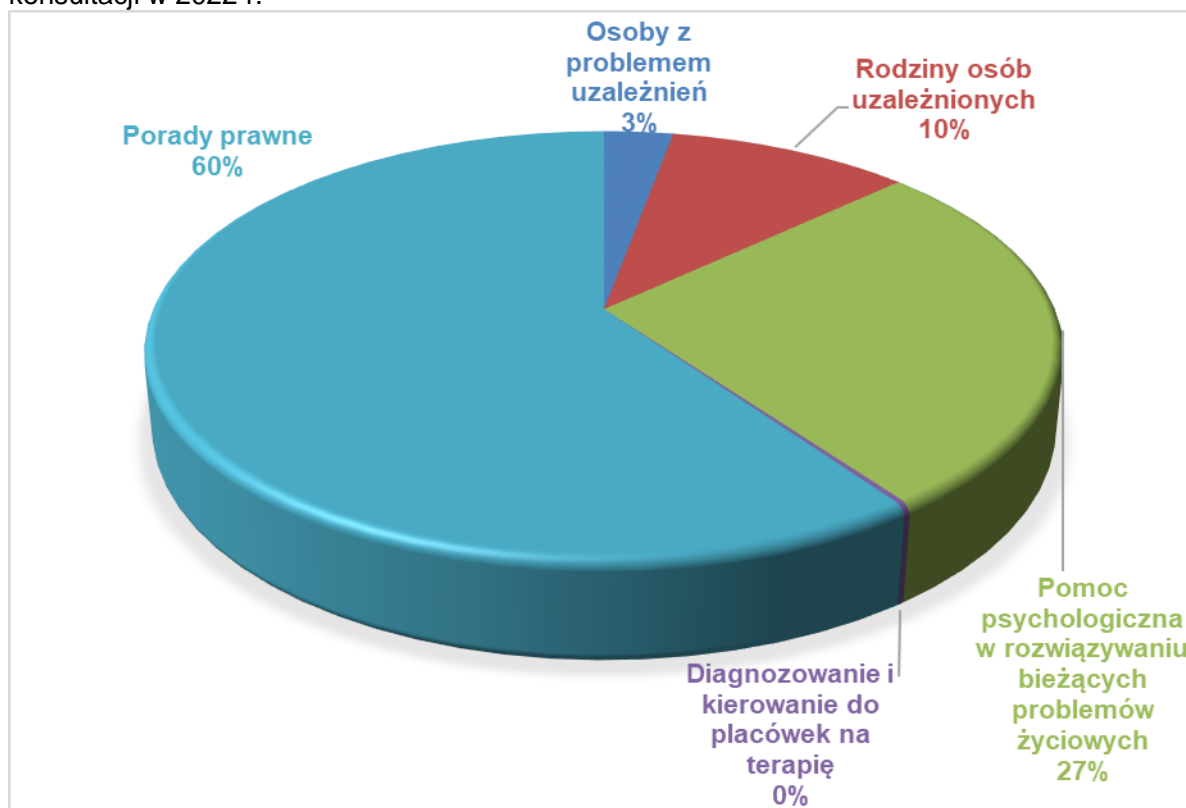
środy – 4 godziny (12:00 – 16:00)

Tabela nr 13 . Statystyka udzielonych porad w Punkcie Konsultacyjnym w 2022 r.

Zakres udzielonych porad:	Liczba porad
Osobom z problemem uzależnień (od substancji i behawioralnych)	13
Członkom rodzin osób uzależnionych	46
Pomoc psychologiczna w rozwiązywaniu bieżących problemów życiowych	122
Diagnozowanie i kierowanie do placówek na terapię	1
Porady prawne (<i>prawo rodzinne, cywilne, spadkowe, karne, administracyjne, pracy</i>)	270
Razem	452

Źródło: Zestawienie na podstawie sprawozdań GOPS

Wykres nr 9. Wykres ilości udzielonych porad w Punkcie Konsultacyjnym według zakresu konsultacji w 2022 r.

Źródło: Zestawienie na podstawie sprawozdań GOPS

2. Grupy wsparcia

Z uwagi na duże zainteresowanie rodziców tematem inicjacji alkoholowej wśród młodzieży, kontynuowane były spotkania **grupy wsparcia dla rodziców** prowadzone przez doświadczonego terapeutę do spraw uzależnień. Podczas tych spotkań rodzice mogą nauczyć się rozpoznawać problem uzależnienia, jak również wymieniać doświadczenia w celu zapobiegania zachowaniom ryzykownym wśród dzieci. Spotkania odbywały się we wtorki w siedzibie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świętej Katarzynie przez 2 godziny. Ogólnie w spotkaniach dla rodziców w 2022 r. udział wzięło **20** osób.

Prowadzona była również **grupa wsparcia** dla osób uzależnionych od alkoholu. Spotkania odbywają się we wtorki przez 2 godziny. Ogólnie w 2022 r. w spotkaniach grupy wsparcia uczestniczyło **28** osób.

3. Terapia

W 2022 r. w ramach profilaktyki uzależnień i przemocy domowej prowadzone były indywidualne terapie dla mieszkańców gminy:

- 1) terapia rodzin – w ramach potrzeb rodziny kierowane są do współpracującego z GOPS terapeuty rodzin. Sesje terapeutyczne odbywają w gabinecie terapeuty we Wrocławiu. Rodziny umawiają się indywidualnie w uzgodnionych terminach na ok. 10 spotkań terapeutycznych
- 2) terapia Biofeedback – poniedziałki 12:00 – 20:00 – zajęcia odbywały się od stycznia do kwietnia 2022 r.

Tabela nr 14. Statystyka prowadzonych terapii w Punkcie Konsultacyjnym w 2022 r.

Terapia:	Liczba osób	Liczba sesji
Terapia rodzin	8	20
Terapia Biofeedback	10	53
RAZEM	18	73

Źródło: Zestawienie na podstawie sprawozdań GOPS

4. Pomoc społeczna

W 2022 roku **2 rodziny** objętych było pomocą Gminnego Ośrodka pomocy Społecznej z powodu uzależnienia lub nadyżywania **alkoholu** przez co najmniej jednego z członków rodziny. Natomiast nie było rodzin objętych pomocą z uwagi na występujący problem **narkomanii**.

5. Mediacje rodzinne

Mediator rodzinny przeprowadził w 2022 r. **2 godziny** mediacji dla rodzin w kryzysie. Rodziny zgłosiły się na mediacje w związku z konfliktami występującymi pomiędzy członkami rodziny, wynikającymi niejednokrotnie z problemów uzależnień i przemocy.

6. Zajęcia pozalekcyjne w Kotowicach

W 2022 r uruchomione zostały zajęcia pozalekcyjne dla dzieci w Kotowicach. Prowadzone były w formie zajęć stacjonarnych w pomieszczeniach nowej świetlicy i hali sportowej w Kotowicach oraz w formie zajęć wyjazdowych.

Celem realizacji zajęć było:

- zagospodarowanie wolnego, popołudniowego czasu,
- rozbudzenie zainteresowań manualno- artystycznych ,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i przemocy poprzez integrację dzieci z różnych środowisk społecznych,
- przeciwdziałanie zachowaniom ryzykownym (np. sięganie po używki, spędzanie zbyt długiego czasu przed komputerem) poprzez ukazanie aktywnych form wypoczynku i spędzania wolnego czasu.

Uczestnikami zajęć były dzieci wieku od 6 do 13 lat z terenu gminy Siechnice, podzielone na dwie grupy (młodsza i starsza). Zajęcia odbywały się dwa razy w tygodniu. Opiekę nad dziećmi

sprawowali nauczyciele szkoły podstawowej KSP w Kotowicach (3 osoby). Podczas zajęć stacjonarnych dzieci rozwijały umiejętności manualne, a także uczestniczyły w zajęciach sportowych. Podczas wyjazdów dzieci uczestniczyły w wydarzeniach kulturalnych, jak np. spektakl pt.: „Prometeusz” we wrocławskim Teatrze Capitol. Brały również udział w wyjeździe do schroniska w Oławie, gdzie wyprowadziły na spacer psy i przekazały, wcześniej zbierane w szkole dary dla zwierzaków. W zajęciach uczestniczyło – **25 dzieci**.

7. Programy rekomendowane w szkołach:

- „Debata” – uczestniczyło 606 uczniów,
- „Archipelag Skarbów” – 300 uczniów,
- „Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej” – 18 nauczycieli,
- „Spójrz Inaczej” – 28 nauczycieli

8. Półkolonie „Siechnickie Lato 2022”

W lipcu 2022 r. zorganizowane zostały półkolonie dla dzieci w wieku 7 – 10 lat w formie stacjonarnej i wyjazdowej. Celem realizacji projektu półkolonii było:

1. zagospodarowanie czasu wolnego dzieciom podczas wakacji;
2. rozbudzenie zainteresowań i pasji do podróżowania i zwiedzania,
3. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i przemocy poprzez integrację dzieci z różnych środowisk społecznych (w tym również dzieci z Ukrainy)
4. przeciwdziałanie zachowaniom ryzykownym (np. sięganie po używki, spędzanie zbyt długiego czasu przed komputerem) poprzez ukazanie aktywnych form wypoczynku i spędzania wolnego.

Zajęcia prowadzone były w dwóch 1 - tygodniowych turnusach. Dzieci zapewnione miały:

- opiekę wykwalifikowanej kadry nauczycieli z SP 2 w Siechnicach oraz nauczycielkę z Ukrainy,
- wyżywienie (II śniadanie, obiad, napoje),
- zajęcia stacjonarne (gry, zabawy, zajęcia tematyczne, zajęcia sportowe),
- zajęcia z zakresu profilaktyki uzależnień i przemocy prowadzone przez psychologów (w tym psychologa z Ukrainy),
- zorganizowane wyjazdy do Wrocławia:
 - ✓ Wrocławska Straż Miejska,
 - ✓ Hydropolis,
 - ✓ Kino w GH Wroclavia,
 - ✓ Spacer śladami wrocławskich krasnali trasą od Hali Targowej do PKP.

W półkoloniach uczestniczyło **90 dzieci (I turnus – 3 grupy x 15 dzieci)**.

9. Zakup materiałów edukacyjnych

W ramach zaplanowanej na 2023 r. Kampanii Edukacyjnej „**W ciąży bez alkoholu – stop FAS**”, która będzie realizowana we współpracy z lekarzami ZOZ w Św. Katarzynie oraz ze szkołami, zakupione zostały materiały informacyjno – edukacyjne w formie plakatów i ulotek oraz gadżety - koszulki i kubki, które będą dystrybuowane podczas kampanii. Założeniem kampanii jest uświadamianie wszystkim ludziom (w tym również nastolatkom) nieodwracalnych skutków, jakie niesie za sobą spożywanie alkoholu przez kobietę w ciąży – nawet „symboliczną kroplę” – która ma wpływ na zdrowie dziecka i może być przyczyną FAS – czyli alkoholowego zespołu płodowego, który jest skutkiem działania alkoholu na płód w okresie prenatalnym.

10. Działania podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

W harmonogramie kontroli na 2022 r. GKRPA zaplanowała **12** kontroli punktów sprzedaży. Przedmiotem kontroli było przestrzeganie zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych na terenie Gminy Siechnice, określonych w przepisach powszechnie obowiązujących, a w szczególności w ustawie z dnia 26 października 1982 r.

o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz prawa miejscowego. Kontrolę przeprowadzono w **10** punktach sprzedaży (1 punkt nieczynny, w 1 brak właściciela i upoważnionej osoby). Komisja nie stwierdziła nieprawidłowości w sprzedaży napojów alkoholowych w **10** kontrolowanych punktach. W dwóch punktach nie przeprowadzono kontroli z uwagi na brak wyznaczonej osoby do reprezentowania i zamknięty punkt sprzedaży. Komisja podjęła decyzję o przeprowadzeniu w tych punktach kontroli w późniejszym terminie.

- 1) W związku z wynikami audytu Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych sporządziła harmonogram indywidualnych rozmów ze sprzedawcami w miesiącach październik – grudzień 2021 r. Komisja zaprosiła na rozmowę **21** Przedsiębiorców, z czego zgłosiło się na spotkanie **12** przedstawicieli sklepów. Podczas spotkania Komisja:
 - a) przedstawiła materiał z raportu „Zakup kontrolowany – lokalny monitoring dostępności alkoholu osobom nieletnim”,
 - b) pouczyła w/w o odpowiedzialności związanej ze sprzedażą napojów alkoholowych wynikającej z przepisów prawa (w tym dot. sprzedaży alkoholu osobom nieletnim i nietrzeźwym)
 - c) przeprowadziła rozmowę motywującą do uczestnictwa w szkoleniach skierowanych do właścicieli i pracowników punktów sprzedaży napojów alkoholowych,
 - d) poinformowała o planowanych kolejnych kontrolach w punktach sprzedaży.

W ramach planu kontroli na 2023 r. Gmina Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zaplanowała, iż w pierwszej kolejności zostaną skontrolowane te punkty sprzedaży, które wypadły negatywnie podczas „zakupu kontrolowanego” i przedstawiciel sklepu nie zgłosił się na rozmowę z Komisją.

V Cel strategiczny

5. Rozwój działań wspierających rozwiązywanie problemów społecznych

Cel operacyjny 1

5.1. Podnoszenie kwalifikacji pracowników instytucji publicznych i sektora pozarządowego działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

Zadania

5.1.1. Edukacja pracowników instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów społecznych.

5.1.2. Podnoszenie kwalifikacji pracowników pomocy społecznej.

W ramach podnoszenia kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom:

W ramach podnoszenia kwalifikacji osób działających w obszarze profilaktyki uzależnień i przemocy zorganizowane zostały następujące działania:

- 1) „Interwencja kryzysowa wobec dzieci i młodzieży”, w którym uczestniczyli nauczyciele ze szkół z terenu Gminy Siechnice oraz pracownicy GOPS. Łącznie uczestniczyło 75 osób,
- 2) „Komunikacja i praca w zespole” - skierowana do pracowników GOPS – łącznie uczestniczyło 15 osób,
- 3) Superwizja - 3 osoby.
- 4) Szkolenia pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w zakresie realizowanych zadań
- 5) Szkolenia pracowników GOPS w zakresie nowych zadań zleconych z zakresu administracji rządowej w tym pomocy Ukrainie oraz dodatków węglowego, innych źródeł oraz elektrycznego.

Cel operacyjny 2

5.2. Współpraca instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych dla lepszego rozwiązywania problemów społecznych.

Zadania

5.2.1. Współpraca z instytucjami rynku pracy na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców.

5.2.2. Współdziałanie z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.

5.2.3. Integracja i współpraca gminnych służb publicznych działających w sferze rozwiązywania problemów społecznych.

5.2.4. Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz jednostkami kościołów i związków wyznaniowych.

5.2.5. Organizacja wolontariatu dla rozwiązywania problemów społecznych.

Wszystkie służby społeczne działające na terenie Gminy Siechnice bardzo ściśle ze sobą współpracują. W realizacji zadań określonych w niniejszej Strategii współpraca odbywa się z następującymi podmiotami:

1. ZOZ w Świętej Katarzynie,
2. Komisariatem Policji w Siechnicach,
3. Strażą Miejską w Siechnicach,
4. Gminnymi jednostkami oświatowymi,
5. Sołectwami i Radami Osiedli,
6. Wydziałami Urzędu Miejskiego w Siechnicach,
7. NGO,
8. Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu,
9. Sądem Rejonowym w Oławie,
10. Prokuraturą Rejonową w Oławie.

Służby te kontaktują się ze sobą w sposób ciągły, w sytuacjach wymagającym zaangażowania i realizacji zadań. Ponadto często organizowane są też spotkania mające na celu omówienie problemów i potrzeb we wspólnych obszarach działań.

W 2022 r. ogłaszano konkursu dla organizacji pozarządowych w zakresie profilaktyki uzależnień. Wpłynęła jedna oferta w zakresie przeciwdziałania narkomani ale nie spełniała wymogów gdyż był to Program Rekomendowany. Natomiast współpraca z organizacjami pozarządowymi realizowana była doraźnie w obszarach problemowych w tym ze stowarzyszeniami na rzecz seniorów, kościołem katolickim - Parafialnymi Caritas, Siostrami Elżbietankami w zakresie prowadzenia świetlicy środowiskowej dla dzieci w Świętej Katarzynie, Stowarzyszeniami Senioralnymi z Siechnic.

Wnioski:

Analiza realizacji zadań wpisujących się w założenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Siechnice na lata 2016-2022 pozwala na sformułowanie wniosków, iż w 2022 roku:

1. podejmowano działania aktywizujące i edukacyjne wobec osób bezrobotnych, klientów pomocy społecznej nieaktywnych zawodowo i o niskich kwalifikacjach zawodowych, szczególnie wobec osób które utraciły pracę w wyniku pandemii oraz kryzysu;
2. rozwijano ofertę bezpłatnego poradnictwa na rzecz osób i rodzin przeżywających różnego rodzaju trudności, wspierano osoby i rodziny w działaniach nakierowanych na poprawę ich sytuacji życiowej;
3. wzbogacano działania profilaktyczne zwłaszcza nakierowane na zapobieganie/rozwiązywanie problemów uzależnień poprzez m.in. realizację programów skierowanych do dzieci przedszkolnych i młodzieży ze szkół podstawowych;
4. zorganizowano zajęcia pozalekcyjne w formie świetlicy w Kotowicach oraz półkolonie letnie z programem profilaktycznym dla dzieci;
5. podejmowano działania mające na celu podniesienie kompetencji rodzicielskich rodzin mających problem w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez ofertę warsztatów kompetencji rodzicielskich;
6. podejmowano działania społeczne i prozdrowotne na rzecz wsparcia seniorów w środowisku lokalnym,
7. podejmowano działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami,
8. podejmowana była współpraca służb, instytucji i organizacji na rzecz rozwiązywania problemów w społeczności lokalnej, mająca na celu zabezpieczenie szczególnie osób starszych i niepełnosprawnych;
9. podnoszono kompetencje służb mających na celu przeciwdziałanie uzależnieniom i zjawisku przemocy w rodzinie.

Reasumując powyższe wnioski rekomenduje się utrzymanie dotychczasowych kierunków i form oddziaływań aktywnie wpływających na spójność społeczną i poprawę jakości życia mieszkańców Siechnic.

Ewaluacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Siechnice na lata 2015-2022

Cel 1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców Gminy Siechnice

W obszarze tego celu prowadzone były działania w zakresie aktywizacji zawodowej mieszkańców gminy o niskich kompetencjach społecznych. Proponowane były szkolenia oraz kursy realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu, udział w Programach PAI oraz pracach społecznie użytecznych. W ramach pracy socjalnej wspierano klientów w poszukiwaniu pracy oraz dofinansowywane były kursy i szkolenia w zakresie przekwalifikowywania się zawodowego.

W latach 2015-2022 cel został zrealizowany.

Cel 2. Kompleksowe wsparcie rodzin dla prawidłowej realizacji ich funkcji

W zakresie tego celu podejmowane były działania poprzez pracę asystentów rodziny poprzez wsparcie rodzin o niskich kompetencjach rodzicielskich i społecznych, prowadzenie warsztatów kompetencji rodzicielskich, realizację projektów w zakresie wsparcia specjalistycznego, w tym dofinansowanych przez UE. Zabezpieczono też dzieci z rodzin dysfunkcyjnych w pieczy zastępczej zarówno rodzinnej jak i instytucjonalnej.

W zakresie wsparcia rodzin wielodzietnych w procesie wychowania i edukacji udzielano pomocy materialnej i rzeczowej. Rodziny korzystały z pomocy w postaci świadczeń rodzinnych, pielęgnacyjnych, stypendiów szkolnych, dożywiania dzieci w szkołach, KDR.

Nie został zrealizowany punkt w zakresie wdrożenia lokalnych programów wsparcia rodzin wielodzietnych lokalna karta dużej rodziny i bon wychowawczy. Lokalna karta dużej rodziny powinna zniżki na wejścia do instytucji kultury, sportu czy zajęć pozalekcyjnych. Niestety na terenie gminy nie ma instytucji które mogłyby zaproponować stałe zniżki na swoje zajęcia. Nie wdrożono również bonu wychowawczego z uwag na wprowadzenie w 2016 Programu 500plus dla rodzin.

W latach 2015-2022 cel został w znacznej części. Brak realizacji zaplanowanych działań spowodowany był względami prawnymi.

Cel 3. Stworzenie spójnego systemu wsparcia osób starszych, niepełnosprawnych i chorych

W tym obszarze realizowano i rozwijano sieć wsparcia w postaci usług opiekuńczych dla osób starszych, system usług sąsiedzkich. Udzielano wsparcia seniorom w obszarze zdrowotnym, kulturalnym, bezpieczeństwa i wsparcia socjalnego. Opracowano Strategię

Senioralną i Osób z Niepełnosprawnościami zawierającej działania w obszarach najbardziej oczekiwanych przez grupę docelową . Wdrożono program opieki wytchnieniowej i asystentury. Seniorzy zostali objęci wsparciem teleopieki.

Nie wdrożono dofinansowania na zakup leków dla seniorów z uwagi na rządowy program wsparcia w tym zakresie osób 75+. Nie udało się utworzyć placówki dla osób z niepełnosprawnościami. Natomiast rozpoczęto rozmowy ze Starostem Powiatowym we Wrocławiu z zakresie utworzenia w Siechnicach placówki wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami dla tej części Powiatu Wrocławskiego (gmin: Długołęka, Czernica, Siechnice, Żórawina) w formie Środowiskowego Domu Samopomocy.

W latach 2015-2022 cel został w znacznej części. Brak realizacji zaplanowanych działań spowodowany był względami prawnymi oraz lokalowymi.

Cel 4. Profilaktyka uzależnień i promocja zdrowego stylu życia

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie dotyczy wszystkich grup społecznych. Również w Gminie Siechnice Zespół Interdyscyplinarny podejmował działania mające na celu pomoc w przeciwdziałaniu zjawisku przemocy. Działania podejmowane były poprzez przedstawicieli służb, a także specjalistów Punktu Konsultacyjnego. Prowadzone były również kampanie społeczne mające na celu edukację społeczną w tym obszarze

W tym obszarze realizowane i rozwijane były działania edukacyjne i profilaktyczne w zakresie uzależnień od alkoholu, środków psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych. Utworzony Punkt Konsultacyjny rozwijał i poszerzała zakres swoich specjalistów służąc pomocą osobom, rodzinom, grupom. Do specjalistów kierowane były osoby nie tylko przez pomoc społeczną, ale również przez inne jednostki i instytucje na terenie gminy (Policja, jednostki oświatowe, ochrona zdrowia). Duży nacisk położony był na działania w szkołach w zakresie profilaktyki uzależnień. Wdrażano programy rekomendowane do szkół, szkolono kadrę do realizacji programów profilaktycznych na terenie szkoły.

Nie utworzono placówki wsparcia dziennego ale rozpoczęto realizację zajęć pozalekcyjnych dla dzieci w nowoutworzonym obiekcie rekreacyjno-sportowym w Kotowicach.

W latach 2015-2022 cel został zrealizowany.

Cel 5. Rozwój działań wspierających rozwiązywanie problemów społecznych

W związku ze zmieniającą się rzeczywistością, strukturą rodziny, postępem technologicznym kadra służb społecznych stale podnosiła swoje kwalifikacje. Wielozadaniowość i interdyscyplinarność wymagała współpracy z innymi podmiotami i służbami, a także organizacjami pozarządowymi. Współpraca ta była realizowana i na bieżąco monitorowana. Służby spotykały się w ramach realizowanych zadań, programów, podejmowanych działań oraz interwencji.

Pracownicy pomocy społecznej stale podnosili kwalifikacje zawodowe aby jeszcze efektywniej realizować powierzone zadania.

Koordinator zadań:

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

.....
data i podpis osoby sporządzające